

„Dostalo se mi velkého daru zabývat se celoživotně hudbou.“

(Jan Kouba v rozhovoru *Svět vybudovaný z chvění vzduchu*, Harmonie online, 2016)

Jedním z mých celoživotních vzorů je Jan Kouba. Musím zároveň přiznat, že vím, že je vzorem nedostižným. Především obdivuji jeho povahu a přístup ke světu a životu, neboť je člověkem, který je zcela prost vnějších tížností, potřeby se prosazovat, ukazovat a mít poslední slovo. Nezažil jsem ho v situaci, kdy by zvedl hlas, či se aktivně účastnil na jakémkoliv konfliktu a střetu nebo měl potřebu někoho usilovně přesvědčovat o svých názorech. Nikdy netoužil po funkcích a titulech, nechtěl rozhodovat o druhých, či mít nad nimi nepřírozenou nadřazenost danou nějakou pomíjivou institucionální hierarchií. Vždy jsem ho naopak vnímal a vnímám jako člověka velice trpělivého, usměvavého, naslouchajícího, což ale nevylučuje, že by na dění v oboru, na život či svět neměl jasný a vytříbený názor. Obdivuji také jeho přístup k práci a k tématům, kterým se věnuje celoživotně. Je mezinárodně respektovaným a dodnes velice čteně citovaným českým muzikologem, který mnoha aspekty svého díla dosáhl světové úrovně. A to jednoduchou cestou cílevědomé práce a publikační činnosti. A do třetice vnímám jako velkou inspiraci jeho invenci, styl vyjadřování, schopnost kladení argumentů a celkový způsob slovního a písemného projevu. Každé slovo je na svém místě, nikdy nepíše zbytečnosti či nevytváří kompilace. Je a byl vždy původní. Nikdy se nikomu a ničemu nepodbízel.

Od počátku působení v oboru se zaměřil především na hymnologické téma, tedy studium české písně raného novověku. V této oblasti vytvořil řadu původních studií a komplexních soupisových i analytických prací, které velice příznivě přijali a opakovaně oceňovali představitelé muzikologie z celého světa. Řada jeho studií a soupisových prací byla vydána v zahraničí, a to ještě před listopadem 1989.

Narodil se v roce 1931 ve Vysokém nad Jizerou jako syn houslisty a skladatele Josefa Kouby, který působil jako koncertní mistr Nového německého divadla v Praze. Studoval na klasickém gymnasiu v Praze a poté v nelehkých dobách padesátých let hudební vědu na filozofické fakultě UK v Praze. Zde se setkal s řadou dalších studentů a spolužáků, kteří představují velice silnou oborovou generaci, která zásadním způsobem utvářela českou muzikologii, a především hudební historiografii, dalších čtyřicet let. Zaujal už svoji diplomovou prací *Příspěvky ke zpěvu Jednoty bratrské*, kterou se profiloval k celoživotnímu zájmu. V letech

1954-1964 byl asistentem na pražské katedře hudební vědy, kterou v té době vedl Mirko Očadlík. Zde získal roku 1969 titul PhDr., na základě obhájené disertační práce (*Nejstarší český tištěný kancionál z roku 1501 jako hudební pramen*). Od roku 1965 byl Jan Kouba zaměstnán jako odborný pracovník v *Ústavu pro hudební vědu Československé akademie věd*, v kterém potom pracoval až do roku 1993. V rámci svého působení na tomto pracovišti vykonával (nerad, ale zodpovědně) v letech 1972-88 funkci výkonného redaktora oborového periodika *Hudební věda*. Společně se svými kolegy Jaroslavem Bužgou, Evou Mikanovou a Tomislavem Volkem, podnikl v šedesátých letech minulého století rozsáhlý průzkum hudebních památek v českých knihovnách, muzeích, archivech a institucích, jehož výsledkem bylo vydání dodnes cenné a badatelsky užívané publikace *Průvodce po pramenech k dějinám hudby* (Praha 1969). Svě zásadní studie publikoval především v dnes již zaniklém periodiku *Miscellanea musicologica*, které vydávala katedra hudební vědy FF UK v Praze. Zde vyšly jeho dodnes respektované a vlastně nepřekonané studie (*Vzájemný poměr kancionálu Šamotulského a Evančického, Německé vlivy v české písni 16. století, Koledy v předbělohorských písňových pramenech, Nejstarší české písňové tisky do roku 1550 ad.*). Kouba také dlouhodobě směřoval k soupisovým a přehledovým pracím, které považoval za nezbytný základ hudebněvědného bádání. Jeho zásluhou tak vznikla bibliografie české muzikologické produkce pro *Jahrbuch für Liturgik und Hymnologie (Hymnologische Forschung in Tschechoslowakei, 1966–1982)* a pro *Hudební vědu (1987–89)*. Nejdůležitějším publikačním výstupem tohoto druhu je jeho zásadní podíl na vzniku svazku *RISM B VIII, 1, Hymnologica Bohemica, Slovaca, Polaca et Sorabica*, na kterém spolupracoval s Marií Skalickou, Gerhardem Schumacherem, Leonem Witkowskim a Teresou Krukowskou. Kouba má vedle toho i skvělý dar vytvářet syntetické texty. Stal se tak autorem čtivých kapitol o hudbě renesance v souhrnných pracích o dějinách české hudby: *Československá vlastivěda* (Praha 1971), *Dějiny české hudby v obrazech: Od nejstarších památek do vybudování Národního divadla* (Praha 1977) a *Hudba v českých dějinách* (Praha 1983, 2. vydání 1989). I přes svoji oborovou a tematickou vyhraněnost je Kouba skvělým teamovým spolupracovníkem. Potvrzuje to kapitola o hudebně vědecké dokumentaci v monografii *Hudební věda* (Praha 1988), hesla v oborovém slovníku *Musik in Geschichte und Gegenwart* (Kassel 1966) a ve *Slovníku české hudební kultury* (Praha 1997, hesla *Husitství, Jednota bratrská, Kancionál a Reformace*). Nezanedbatelná je i Koubova popularizační práce pro obor. S lehkostí a akribií zároveň vytvořil řadu rozhlasových pořadů a průvodních slov ke koncertům a nahrávkám (LP, CD) a to bez ohledu na stylová období. Vrcholem jeho popularizační práce je kniha *ABC hudebních slohů* (Praha 1982, 1988, 2021), která ale

zároveň vysoce přesahuje nároky na tento literární druh. Kniha je dodnes přijímána širokou i odbornou veřejností a stala se i základní příručkou pro studium starší hudby v Čechách a na Slovensku. V tomto roce připravilo nakladatelství Baerenreiter její nové vydání. Koubovou důležitou ediční prací je jeho spolupráce na *Historické antologii hudby v českých zemích (do ca 1530)* (Praha 2005), kde se autorsky setkal se svým přítelem Jaromírem Černým. Svým způsobem vrcholem a syntézou Koubovy celoživotní muzikologické práce je *Slovník staročeských hymnografů (13.-18. století)* (Praha 2017), skvělé, faktograficky i myšlenkově koncentrované dílo, které patří k tomu nejlepšímu, co česká muzikologie v posledních desetiletích vytvořila. Slovník je DÍLO, které na dlouhou dobu ovlivní nejen muzikologii, ale i obory příbuzné. Řada prací Jana Kouby je stále ještě v rukopise a čeká na vydání.

Jan Kouba, člověk a hudební vědec, kterého musíte mít rádi, slaví v letošním roce záviděníhodné životní jubileum. Ve skvělé fyzické i myšlenkové kondici, která je darem od Boha, neboť on sám ji nepodporoval ani sportem, ba ani promyšlenou životosprávou. Milý Jane Koubo, hodně zdraví a radosti i do dalších let. Děkujeme za vše a těšíme se na další.

Petr Daněk